

Filip Vyskočil, Timon Svoboda

Právní úprava osvojení a náhradní rodinné péče zdravotně znevýhodněných dětí v Rakousku

STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek

Praha

2018

Tato analýza byla vydána v rámci projektu „Centrum podpory náhradní rodinné péče II“ díky finanční podpoře Nadace Sirius. Více informací o projektu a dalších publikacích naleznete na www.nahradnirodina.cz a www.centrumpodpory.cz.

Děkujeme Nadaci Sirius za finanční a dlouhodobou podporu aktivit směřujících ke zlepšení péče o ohrožené děti v České republice.

Právní úprava osvojení a náhradní rodinné péče zdravotně znevýhodněných dětí v Rakousku

© **Mgr. Filip Vyskočil, Timon Svoboda**

© STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek, Praha 2018

Vydalo STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek
Jelení 91, 118 00 Praha 1
info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz

Odborná garantka: PhDr. Věduna Bubleová
Jazyková korektura: Zuzana Straková

OBSAH

ÚVOD	5
I. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ NA ÚZEMÍ RAKOUSKA	6
II. AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ.....	9
A/ PODMÍNKY OSVOJENÍ.....	9
Osvojitel	10
Osvojované dítě.....	10
Právo souhlasu a právo být slyšen.....	11
B/ FORMY OSVOJENÍ	12
Inkognito osvojení	12
Otevřené osvojení.....	13
Polootevřené osvojení.....	13
C/ DALŠÍ TYPY OSVOJENÍ.....	13
Osvojení nevlastního dítěte.....	13
Mezinárodní osvojení	14
Osvojení dospělé osoby	14
D/ PROCES OSVOJENÍ	14
III. ZAPOJENÉ SUBJEKTY A JEJICH ROLE	17
Poskytovatelé péče o děti a mládež	17
Soukromé instituce	18
Orgány pro zastupování dětí a mládeže	19
Okresní soudy	19
IV. FINANČNÍ ASPEKTY	20
Příspěvek na péči o dítě (Kinderbeihilfe).....	20
Rodinné přídavky (Familienbeihilfe)	21
Daňový odpočet na dítě (Kinderabsetzbetrag).....	22
V. SPECIFIKA OSVOJOVÁNÍ ZDRAVOTNĚ ZNEVÝHODNĚNÝCH DĚTÍ.....	23
A/ FINANČNÍ PODPORA	23
Ošetřovné (Pflegegeld)	23
Zvýšené rodinné přídavky (Erhöhte Familienbeihilfe)	25
Kompenzace mimořádného zatížení (Außergewöhnliche Belastungen)	25
B/ ÚSTAVNÍ PÉČE	26
C/ PĚSTOUNSKÁ PÉČE.....	26

VI. SPECIFIKA SYSTÉMU NÁHRADNÍ PÉČE VE SPOLKOVÉ ZEMI VÍDEŇ	28
Osvojení	28
Pěstounství	29
Ústavní péče a komunitní péče (Heimerziehung)	30
Ukončení náhradní péče	31
POUŽITÉ ZDROJE.....	32

ÚVOD

V rakouském právním systému je osvojení chápáno především jako řešení pro bezdětné páry, nicméně prioritou má vždy být nejlepší zájem nezletilého osvojovaného dítěte. Do současné právní úpravy se však též prolínají historické prvky spočívající v chápání osvojení jako cesty k nalezení dědice, když nemalá část hmotněprávní úpravy osvojení v rakouském Všeobecném občanském zákoníku (zákoně JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie – „ABGB“), který v novelizované podobě platí dodnes, se týká právě vzájemného dědění mezi osvojitelem a osvojencem.

Osvojení není v Rakousku nejvýznamnějším druhem náhradní rodinné péče. Ačkoliv ve srovnání s pěstounstvím je v Rakousku do osvojení svěřován malý počet dětí, žadatelé o osvojení musí očekávat čekací dobu dva až tři roky.

Je velmi důležité upozornit na to, že Rakousko je federativní republika, která se skládá z devíti spolkových zemí s vlastním zákonodárným sborem, vládou a správními úřady a právní úprava osvojení se může ve spolkových zemích co do jednotlivostí lišit. Tento exkurz má proto za cíl pojednat především o obecné úpravě institutu osvojení na federální úrovni.

Podle rakouské právní teorie je osvojení konsenzuální akt vůle osvojitelů a osvojovaného dítěte, kdy prostřednictvím stanoveného postupu vznikne mezi nimi právní vztah, který odpovídá vztahu mezi rodiči a dětmi založenému narozením v manželství. Osvojení se uskutečňuje prostřednictvím uzavření smlouvy o osvojení, která ke své platnosti vyžaduje schválení soudem.

I. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ NA ÚZEMÍ RAKOUSKA

Právní dějiny osvojení se účelně zakládají na adopci v římském právu a zejména na Justiniánových právních předpisech. Podle jejich vzoru je upraveno osvojení v rakouském Všeobecném občanském zákoníku. Výsledkem adopce v římském právu bylo ukončení vztahu mezi dítětem a biologickým otcem, zatímco dítě získalo plné právní postavení rodinného příslušníka v rodině adoptivního rodiče. Takové přijetí vytvořilo otcovskou moc a vzájemná dědická práva.

Naproti tomu starobylý germánský právní řád znal institut osvojení jako prostředek přijetí cizího dítěte do pokolení, aniž by na dědická práva pamatoval. Dědění se totiž provádělo na veřejných soudních shromážděních se souhlasem panovníka oprávněného k odúmrti. Gótská adopce byla prováděna mečem, langobardská skrze šlápnutí botou. Společným termínem pro osvojení bylo chování či také klekání.

V období Rakouska-Uherska bylo zprvu rodinné právo jako celek zásadním způsobem ovlivněno právem církevním, jež v mnohém vycházelo z práva římského. Významným a dnešní optikou málo pochopitelným jevem bylo v této době zpočátku rozdílné postavení manželských a nemanželských dětí. Kodklonu od církevního práva a rovněž tohoto zásadně nerovnoprávného postavení dětí manželských a nemanželských docházelo postupně, a to zejména díky osvícenému smýšlení habsburských panovníků Marie Terezie a Josefa II. Oba tyto panovníci byli vedeni snahou reflektovat společenské změny v právním řádu a zasadili se tak o reformu a kodifikaci soukromého práva. Josef II. proto mimo jiné v roce 1787 vydává císařský patent, kterým jsou do jisté míry zrovnoprávněny děti manželské a nemanželské.

Stěžejní právní normou byl v oblasti soukromého práva **Všeobecný občanský zákoník** vyhlášený za vlády Františka I. roku 1811. Uvedenou právní normou dochází k systematické úpravě rodinněprávní problematiky, která se týká též osvojení. Co se týče samotného osvojení, bylo tomuto institutu věnováno pouze několik málo ustanovení, nicméně přesto se jednalo o značný kodifikační posun, který poskytl základy pozdějším právním úpravám.

Dle Všeobecného občanského zákoníku bylo přípustné, aby se jedině osoba nemající vlastních dětí stala osvojitelem. Osvojitel musel nadto splňovat podmínku věku, konkrétně musel být starší 40 let, a rozdíl mezi jeho věkem a věkem osvojenec směl činit minimálně 18 let. Pakliže byl osvojitel ve svazku manželském, potřeboval k osvojení dítěte souhlas manžela, případně manželky. Byl-li osvojenec nezletilý, byl podmínkou jeho osvojení souhlas manželského otce, a nebylo-li jej, pak souhlas matky, poručníka a soudu. Dominantní postavení otce v tomto období dějin lze snadno demonstrovat na skutečnosti, že souhlas manželského otce byl zapotřebí, i když byl osvojovaný osobou zletilou (samozřejmě za předpokladu, že tento byl ještě naživu). Ve Všeobecném občanském zákoníku bylo ale pamatováno i na odepření souhlasu otcem, když bylo stanoveno, že proti takovému odepření souhlasu otcem bez dostatečné příčiny lze vznést stížnost u řádného soudce.

Vztah mezi osvojencem a osvojitelem byl postavený naroveň vztahu mezi manželskými rodiči a dětmi. V případě osvojení proto osvojenec získával jméno osvojitele a mohl také získat erb a šlechtictví. Naopak osvojení nemělo vliv na ostatní členy rodiny osvojitele a ani osvojenec neztrácel práva vůči své dosavadní rodině.

Z uvedeného je zcela zřejmé, že motivací k osvojení bývalo spíše než zajištění péče o dítě zajištění pokračování rodové linie co do jména, majetku a případně šlechtického titulu. I proto patrně vznikalo osvojení na základě smlouvy, v níž bylo možno dojednat podrobnosti samotného osvojení.

Právní úprava institutu osvojení se na území Rakouska vyvíjela postupně a kontinuálně, což potvrzuje fakt, že Všeobecný občanský zákoník platí v Rakousku, ač v novelizované podobě, dodnes. Ustanovení týkající se osvojení byla až do reformy právní úpravy osvojení v roce 1960 skrze přijetí federálního zákona BGBl. Nr. 58/1960, Neuordnung des Rechtes der Annahme an Kindesstatt (Adoptionsgesetz), kromě dvou výjimek, pouze doplňována a zpřesňována, nikoliv měněna či rušena.

Do rozpadu Rakouska-Uherska došlo k přijetí přibližně patnácti právních předpisů, které se týkaly zpřesnění právní úpravy osvojení. Bylo například stanoveno, že skrze osvojení se nenabývá ani rakouské občanství, ani právo na usazení, či že nemanželské (nelegitimní) děti nemohou být osvojeny svými rodiči. Byla též stanovena nutnost schválení osvojení ze strany správního orgánu. Jiný zákon stanovil, že příležitost mít vlastní děti není překážkou pro osvojení a další se týkaly účasti osvojence na dědictví po osvojiteli, zejména jeho postavení v dědické posloupnosti. V roce 1849 zákon stanovil pravomoc zemských soudů schvalovat osvojení namísto správních úřadů a roku 1895 pak došlo k přenesení příslušnosti soudů ze zemských na okresní.

Rozdělení Rakouska-Uherska nepřineslo v Rakousku otázku, zda zachovat kontinuitu s dosavadním právním řádem, či jej nerecipovat, která byla předmětem diskusí v Československu. Platnost Všeobecného občanského zákoníku nebyla rozdělením nijak dotčena.

Pozdější novelizace se nesly v podobném duchu jako předchozí a neznamenal výrazné zásahy do celkového pojetí osvojení. Další novela uzákonila, že trvající osvojenecký vztah mezi osvojencem a osvojitelem je překážkou uzavření manželství.

Roku 1939 byla v kontextu doby ještě více omezena volnost osvojování, když bylo zavedeno pravidlo nutnosti zprostředkování osvojení ze strany správních orgánů.

Mimo jiná doplnění právní úpravy bylo roku 1955 na úrovni spolkových zemí poprvé řešeno zahraniční osvojení. Převod bydliště nezletilého osvojovaného dítěte do zahraničí vyžadoval povolení zemské vlády.

Roku 1960 byl přijat zákon BGBl. Nr. 58/1960, Neuordnung des Rechtes der Annahme an Kindesstatt (Adoptionsgesetz 1960), který znamenal první rozsáhlejší reformu právní úpravy osvojení. Novela kladla důraz na nahrazení rodičovství a usilovala o skutečný vztah rodič–dítě s prvky tzv. „silného osvojení“, o kterém bude pojednáno dále. Cílem bylo poskytnout dětem co nejvhodnější adoptivní rodiče a vyhlídky na lepší budoucnost. Z druhé strany mělo být osvojení chápáno především jako řešení pro bezdětné páry. Zájmy osvojovaných nezletilých dětí byly postaveny na první místo.

Pozdější novely se převážně týkaly mezinárodního osvojení a procesu uvádění vnitrostátních norem do souladu s mezinárodním právem. Zejména je třeba vyzdvihnout přijetí Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení, která pro Rakousko vstoupila v platnost dne 1. září 1999.

V poslední době došlo ke změnám zejména v oblasti osvojování dětí registrovanými partnery. Do roku 2013 mohl dítě osvojit pouze jeden z registrovaných partnerů, a to za stejných podmínek jako

jednotlivec. Od novelizace v roce 2013 mohou registrovaní partneři osvojovat dítě pouze jako pár, a to za stejných zákonných podmínek jako manželé.

V nedávné době byla též na federální úrovni zrušena minimální věková hranice mezi osvojencem a osvojitelem. V současné době je pouze stanoveno, že osvojitel musí být starší než osvojenec, což však nevylučuje přísnější úpravu v jednotlivých spolkových zemích.

Roku 2013 došlo též k rozsáhlé reformě soustavy správních orgánů, které se účastní procesu osvojení, zejména jeho zprostředkování. O této reformě bude pojednáno dále.

II. AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ

Hmotněprávní úpravu osvojení nalzááme zejména v zákoně JGS Nr. 946/1811, Všeobecném občanském zákoníku (ABGB) a v zákoně BGBl. I Nr. 69/2013, o poskytování pomoci rodinám, dětem a mládeži (B-KJHG).

Osvojení se dělí na dva základní typy, a to „silné“ a „slabé“. Rakouská úprava je ovládána prvky silného osvojení, které spočívá v úplném vynětí dítěte z původní rodiny a začlenění do rodiny osvojitele. Prvky slabého osvojení nalezneme v úpravě osvojení zletilých, které je od roku 2004 možné pouze za splnění přísných podmínek.

Osvojení se uskutečňuje skrze písemnou smlouvu mezi osvojitelem a osvojencem, k jejíž platnosti je třeba soudního schválení. Podmínky stanovené ve smlouvě určuje též soud, přičemž je vázán zákonem. Smlouva se v případě pozdějšího schválení soudem stane účinnou zpětně ke dni podpisu smlouvy.

A/ PODMÍNKY OSVOJENÍ

Podle zákona mohou dítě osvojit pouze osoby s plnou způsobilostí k právnímu jednání. Jak již bylo uvedeno, osvojení se uskutečňuje skrze písemnou smlouvu mezi osvojitelem a osvojencem, k jejíž platnosti je třeba schválení soudem, který též zkoumá splnění podmínek pro osvojení.

Nezbytným předpokladem pro soudní schválení smlouvy je odůvodněný předpoklad nebo skutečnost, že mezi osvojitelem a osvojencem bude vytvořen nebo již existuje vztah odpovídající vztahu mezi biologickými rodiči a dětmi, přičemž osvojení musí především sloužit blahu nezletilého dítěte. Tyto podmínky jsou modifikovány v případě osvojení zletilého, a to tak, že žadatelé musí prokázat existenci blízkého vztahu již v době uzavření smlouvy. O ten se bude jednat zejména v případě, že spolu budoucí osvojitel a osvojenec po dobu pěti let žijí v jedné domácnosti. Tento časový interval je však pouhým vodítkem.

Ovšem ani v případě splnění těchto podmínek soud neschválí smlouvu o osvojení, pokud tomu brání převažující zájem biologického dítěte osvojitele, zejména pokud by byla ohrožena jeho výživa nebo výchova. Za takový převažující zájem biologického dítěte se však nepovažuje zájem na tom, aby osvojením nebyla zúžena účast na dědictví.

Kromě tohoto případu se však ekonomické otázky nezohledňují, neboť ekonomická situace osvojitelů není podmínkou osvojení, ledaže by osvojitel jednal výhradně nebo s primárním záměrem poškodit své biologické dítě.

Osvojitel

Dle zákona se osvojiteli může stát manželský pár, a bez zásadních restrikcí též jednotlivec nebo registrovaní partneři. Je však stále třeba mít na paměti, že rozhodujícím faktorem je blaho nesvéprávného osvojovaného dítěte. To bude posuzováno jednotlivě pro každý konkrétní případ, ale úplná rodina bývá v praxi upřednostněna. Manželé a registrovaní partneři mohou osvojit dítě jen společně. (U registrovaných partnerů toto pravidlo platí od roku 2013; do té doby osvojoval dítě pouze jeden z nich samostatně.) Z tohoto pravidla jsou povoleny určité výjimky, a to zejména pokud má být osvojeno biologické dítě druhého manžela (či druhého partnera). Naopak v případě nemanželského soužití osvojitelů může být dítě osvojeno pouze jedním z nich.

Vzhledem k potřebě uzavření smlouvy o osvojení je zjevné, že mezi podmínky osvojení na straně osvojitele patří jeho souhlas s osvojením.

Pokud jde o věk, osvojitel musí být podle zákona starší 25 let. V případě osvojení párem tuto podmínku musí splňovat oba osvojitelé. Do roku 2013 platilo, že osvojitel-otec musel být starý minimálně 30 let a osvojitel-matka 28 let. Horní věková hranice osvojitele není sice zákonem stanovena, v praxi však osvojitelé ve věku 45 let a vyšším nebudou vyhovovat podmínce blaha nesvéprávného dítěte.

Zásadní význam má též věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem. Podle federálního práva musí být osvojitel starší než osvojenec. Přísnější pravidla pak platí například ve Vídni, kde zemské právní předpisy stanoví minimální věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem 16 let. Také na federální úrovni do roku 2013 platilo, že musel existovat věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem, a to alespoň 18 let.

Cílem osvojení je poskytnout dětem co nejvhodnější rodiče. Musí existovat důvodná vyhlídka na vytvoření vztahu, který odpovídá vztahu mezi rodičem a dítětem. Zájmy dětí je třeba považovat za prioritu. Za tím účelem je při posuzování vhodnosti třeba zvážit, zda žadatelé o osvojení mohou zajistit náležitou péči a vzdělání svěřených dětí. Zejména je třeba vzít v úvahu duševní a tělesné zdraví, postoj ke vzdělání, schopnost dítěte vzdělávat, věk a spolehlivost osvojitelů, jakož i stabilitu rodiny.

Jde-li o osvojení párem stejného pohlaví, pak to je možné od roku 2013. Zákon též stanoví, že příslušná ustanovení týkající se manželství a práv dítěte se obdobně použijí i na registrované partnery.

Opět je třeba upozornit, že v jednotlivých spolkových zemích se může úprava podmínek lišit. Tak například zvláštní podmínkou kladenou na žadatele o osvojení ve spolkové zemi Vídeň je nutnost doložení ukončené léčby neplodnosti.

Osvojované dítě

Jak již bylo uvedeno, historicky je osvojení v rakouském prostředí především možností pro bezdětné páry nalézt pokračovatele rodu. Z toho důvodu nejsou na osvojence kladeny téměř žádné požadavky. Není například stanovena žádná horní věková hranice pro osvojence. Prioritou nicméně je nejlepší

zájem nezletilého dítěte. V praxi se proto přihlíží k faktorům jako náboženství, rasa či kultura, ačkoliv v zákoně taková kritéria výslovně uvedena nejsou. U párů stejného pohlaví by osvojené dítě typicky mělo být stejného pohlaví, jako jsou osvojitelé.

Mezi narozením dítěte a jeho přijetím osvojitelem neexistuje mezifáze kojeneckého ústavu. Osvojitelé si tak mohou dítě vyzvednout po narození přímo z porodnice. Je však třeba doplnit, že biologické matce je umožněno vzít souhlas až do doby schválení smlouvy soudem zpět, změnil-li svůj názor.

Zájemci o osvojení mají možnost v žádosti uvést své představy o vlastnostech osvojovaného dítěte.

Plně svéprávné osvojované dítě uzavírá smlouvu o osvojení samostatně. V případě neexistence plné způsobilosti k právnímu jednání je zastoupeno zákonným zástupcem. Některé zákonem vymezené úkony před soudem může dítě samostatně vykonávat po dovršení 14. roku věku i bez plné způsobilosti k právnímu jednání.

Právo souhlasu a právo být slyšen

Jednou z podstatných podmínek schválení smlouvy o osvojení soudem je **souhlas** těchto osob:

- 1) rodičů nezletilého dítěte;
- 2) manžela nebo registrovaného partnera osvojitele;
- 3) manžela nebo registrovaného partnera osvojence;
- 4) osvojovaného dítěte, které dovršilo věk 14 let.

Pokud některá z osob uvedená pod číslem 1–3 odepře souhlas dát, ač k odepření nejsou oprávněné důvody, soud může takto odepřený souhlas na žádost nahradit. V takových případech je přítomno významné riziko „únosu dítěte“. Nahraditelnost souhlasu je proto třeba řešit velmi restriktivně. Jurisdikce také potvrzuje zastupitelnost souhlasu jen ve výjimečných případech a pouze ze zvláštních osobních důvodů.

V případě anonymního porodu nebo odložení dítěte v babyboxu se při udělování souhlasu s osvojením dítěte postupuje bez účasti neznámých biologických rodičů. Osvojení však nemůže být účinné před uplynutím šestiměsíční lhůty. Pokud rodiče podají zprávu v této lhůtě, musí být jejich souhlas doložen a osvojení tak může být zabráněno. Tato šestiměsíční lhůta je dostatečně dlouhá k tomu, aby se Nejvyšší soud dozvěděl o rozsahu původního rozhodnutí a případně jej mohl revidovat. Pozdější zrušení schváleného osvojení by bylo v rozporu s blahem dítěte, které již vyrůstá ve stabilním prostředí.

Souhlas osvojovaného dítěte, které dovršilo 14 let věku, je vyžadován poměrně nově, a to od roku 2009.

Souhlasné prohlášení musí být učiněno osobně před soudem. V případě, že by to znamenalo nepřiměřené obtíže, může být nahrazeno prohlášením ve formě veřejné listiny.

Souhlas může být též osobně před soudem nebo ve formě veřejné listiny vzat zpět, a to až do rozhodnutí soudu prvního stupně.

Od práva souhlasu je odlišeno **právo být slyšen**, tedy právo některých osob vyjádřit se před soudem ke smlouvě o osvojení, kdy ale není vyžadován jejich souhlas s osvojením. Toto právo mají následující osoby:

- 1) nesvéprávné osvojované dítě od dovršených 5 let věku, kromě případu, kdy již od té doby žije s osvojitelem,
- 2) rodiče plnoletého osvojovaného dítěte;
- 3) pěstouni nebo vedoucí domova, kde dítě pobývá;
- 4) poskytovatel péče o děti a mládež (der Kinder- und Jugendhelfeträger – viz níže);
- 5) biologické děti osvojitelů (budoucí sourozenci osvojení).

B/ FORMY OSVOJENÍ

Jak již bylo uvedeno výše, základní dělení osvojení spočívá v dělení na „silné“ a „slabé“, přičemž v současné rakouské právní úpravě převládají prvky osvojení silného, které se vyznačuje snahou o co nejúplnější nahrazení vztahu rodič–dítě, kdy osvojenec je z původní biologické rodiny až na výjimky zcela vyloučen a dokonale a bez omezení začleněn do rodiny osvojitele. Slabé osvojení je výjimečné a jeho prvky se vyskytují především v úpravě osvojení dospělých. Jeho znakem je, že ponechává vazbu převážně na biologickou rodinu osvojení.

Dále existují různé formy osvojení v závislosti na tom, v jakém rozsahu má biologická matka právo na informace o svém dítěti. Matka může podepsat formulář o souhlasu s osvojením bezprostředně po narození dítěte a zároveň nejdříve po jeho narození. Následně se pro dítě hledají vhodní osvojitelé. Matka může daný souhlas vzít zpět do momentu schválení smlouvy o osvojení soudem. Toto období trvá obvykle půl roku. Během této doby již dítě žije s osvojiteli a zjišťuje se, jak se osvojitelé vyrovnávají s dítětem a jak se dítě vyrovnává s novými rodiči. Ve stejném období mohou též osvojitelé od osvojení odstoupit.

Společně se souhlasným prohlášením matka vybírá též jednu ze tří forem osvojení – inkognito osvojení, otevřené osvojení nebo polootevřené osvojení.

Inkognito osvojení

U této formy osvojení se stejně jako u ostatních při výběru osvojitelů berou v úvahu přání biologických rodičů např. ohledně věku, povolání, doby trvání manželství či počtu dětí případných osvojitelů. Biologičtí rodiče však neznají jména a bydliště osvojitelů.

Cílem této úpravy je usnadnění integrace osvojenice do nové rodiny. Strany smlouvy o osvojení mohou o tento typ osvojení požádat za předpokladu, že se všichni oprávnění vzdali svého práva souhlasu s osvojením či práva být slyšen soudem. Po odpovídajícím vzdání se práv již biologičtí rodiče navždy ztrácejí právo poznat osvojitele. Účinky inkognito osvojení jsou však zcela totožné s jinými formami osvojení.

S tím souvisí právní úprava práva na informace o biologických rodičích. Jako u jiných forem, tak i v případě inkognito osvojení má osvojené dítě, které dosáhlo věku 14 let, právo nahlížet do spisů týkajících se jeho osvojení. Děti mají právo získat informace o všech skutečnostech vztahujících se k jejich soukromému a rodinnému životu. Před dosažením věku 14 let vykonávají toto právo namísto dítěte osvojitelé, ovšem pouze v omezeném rozsahu. Mohou tak požadovat informace jen z určených důvodů, zejména lékařských nebo sociálních. U inkognito osvojení je nicméně třeba respektovat to, že biologičtí rodiče nechtějí být s osvojitelem a dítětem v kontaktu.

Otevřené osvojení

Dohodnou-li se smluvní strany na této formě osvojení, pak biologičtí rodiče mají informace o tom, kde se jejich dítě nachází, a mají možnost kontaktovat osvojitele i dítě.

Polootevřené osvojení

U polootevřeného osvojení biologičtí rodiče sice nemají informace o tom, kde se jejich dítě nachází, ale mohou na žádost prostřednictvím příslušného orgánu s osvojitelem navázat kontakt a poznat je na neutrální půdě. Tato forma osvojení připouští též vzájemnou korespondenci.

C/ DALŠÍ TYPY OSVOJENÍ

Všechny shora uvedené formy osvojení se mohou uskutečnit také prostřednictvím některých speciálních typů osvojení, které se vyznačují specifiky na straně subjektů.

Osvojení nevlastního dítěte

Osvojení nevlastního dítěte znamená osvojení dítěte partnerem biologického rodiče. Je umožněné pro případy, kdy manžel, registrovaný partner nebo životní společník osvojuje dítě svého manžela, registrovaného partnera nebo životního společníka.

Tím zanikají rodinněprávní vztahy s druhým biologickým rodičem a jeho příbuznými. To znamená, že nevlastní rodič legálně převezme místo odpovídajícího rodičovství. Od tohoto okamžiku má osvojené nevlastní dítě nárok na výživné a právo na dědictví vůči osvojiteli.

Od roku 2013 je osvojení nevlastního dítěte možné též u párů stejného pohlaví. Dle zákona platí, že vztahy rodinného práva mezi biologickým rodičem a dítětem zůstávají v platnosti, pokud dítě přijme partner stejného pohlaví tohoto rodiče.

Osvojit nevlastní dítě je možné pouze tehdy, pokud s tím souhlasí oba biologičtí rodiče.

Mezinárodní osvojení

Zahraniční osvojení je v Rakousku možné, pokud neexistuje důvod odmítnout uznání takového osvojení. Odmítnutí je možné, pokud:

- 1) je osvojení zjevně v rozporu s nejlepším zájmem dítěte nebo jinými základními hodnotami rakouského právního systému;
- 2) právo na slyšení strany nebylo respektováno, pokud není zjevné, že souhlasí s osvojením;
- 3) zahraniční orgán by nebyl příslušný při uplatnění rakouského mezinárodního práva.

Právní úprava mezinárodního osvojení vychází z Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení, která pro Rakousko vstoupila v platnost dne 1. září 1999. Stanoví-li mezinárodní právo něco jiného než rakouská vnitrostátní právní úprava, použije se mezinárodní právo.

Osvojení cizího dítěte se liší podle země původu, kde na osvojitele mohou být kladeny jiné podmínky.

Občanství osvojeného dítěte není osvojením dotčeno. Nezletilé cizí dítě, které osvojí rakouský občan, má však v Rakousku svobodu usazování a zákonné právo získat rakouské občanství.

Osvojení dospělé osoby

Plnoletý může být osvojen jako dítě pouze za zpřísněných podmínek, zejména za předpokladu, že mezi osvojencem a osvojitelem již existuje vztah obdobný vztahu dítě–rodič a žijí po dobu nejméně 5 let ve společné domácnosti. Důležité jsou v tomto případě také ekonomické důvody, které u osvojení nezletilého dítěte nehrají významnou roli.

Od roku 2016 již dle federální právní úpravy není potřeba věkového rozdílu mezi osvojitelem a osvojencem. Osvojitel však musí být starší než osvojenec.

D/ PROCES OSVOJENÍ

Postup vedoucí k osvojení je upraven zejména v zákoně JGS Nr. 946/1811, Všeobecném občanském zákoníku (ABGB), zákoně BGBI. I Nr. 111/2003, o postupu v nesporných soudních řízeních (AußStrG), a v zákoně BGBI. I Nr. 69/2013, o poskytování pomoci rodinám, dětem a mládeži (B-KJHG).

S ohledem na značnou podrobnost a rozsáhlost dané úpravy byla vybrána pouze stěžejní ustanovení shora jmenovaných právních předpisů, která jsou dále stručně rozebrána. Opět je třeba upozornit, že v jednotlivých spolkových zemích se úprava může lišit.

Obecně z pohledu žadatelů je postup následující:

- 1) kontaktování vykonavatele péče o děti a mládež (Kinder- und Jugendhilfeträger);
- 2) první instruktáž;
- 3) vytvoření smlouvy o osvojení;
- 4) postup schvalování smlouvy soudem.

Z pohledu zákona je prvním krokem vedoucím k osvojení **výběr vhodných osob**, který provádí oddělení mládeže příslušné okresní správy. Osvojitelé však musí nejprve absolvovat přípravu k osvojení a až následně doložit další vyžadované doklady prokazující splnění podmínek na ně kladených.

Připravu provádí neziskové organizace akreditované státem a její náklady hradí zájemci o osvojení. Žadatelé musí očekávat čekací dobu nejméně dva až tři roky. Jednotlivci a páry s biologickými dětmi mají obecně menší šanci dítě osvojit. V případě úmrtí biologických rodičů dítěte mají příbuzní zemřelé osoby větší šanci na osvojení než osoby jiné.

Samotné osvojení se uskutečňuje prostřednictvím **písemné smlouvy** mezi osvojitelem a osvojencem. Smlouva vstoupí v platnost pouze se souhlasem příslušného okresního soudu v místě bydliště dítěte. Před rozhodnutím musí soud prověřit veškeré požadavky na osvojení a nařídít jednání ve věci.

Soud určí vhodným způsobem, zda je osvojení v nejlepším zájmu nezletilého dítěte. Za tímto účelem musí rovněž získat informace z rejstříku trestů o osvojitelích a případně o osobách v blízkém rodinném prostředí.

Z logiky věci a ze zákona vyplývá, že v postupu schvalování není povolena záměna účastníků řízení. Při zamýšlené změně subjektů je třeba vést celé řízení – včetně zprostředkování správním orgánem – od počátku.

Uzavření smlouvy ze strany soudu může být schváleno pouze na žádost jedné ze smluvních stran a pouze pokud souhlasí osoby s právem souhlasu, o kterých bylo pojednáno výše. Při soudním jednání mají právo vyjádřit se osoby, kterým svědčí právo být slyšen. Za nesvéprávné dítě uzavírá smlouvu zákonný zástupce nebo opatrovník.

Obsah smlouvy o osvojení je zákonem závazně stanoven. Podmínkou je písemná forma. Soud musí odmítnout schválení v případě nedodržení zákonného obsahu.

V případě dítěte, které není svéprávné, musí být osvojení schváleno soudem, pokud:

- 1) to slouží blahu dítěte;
- 2) již existuje nebo bude vytvořen vztah jako mezi biologickými rodiči a dětmi („silné osvojení“).

Tyto dvě podmínky musí být splněny kumulativně. Podmínka blaha dítěte je splněna jen tehdy, pokud lze očekávat výrazně lepší vývoj dítěte než za současného stavu. Pouze stálé možnosti rozvoje nepostačí.

V případě schválení smlouvy soudem účinnost osvojení nastává zpětně k datu uzavření smlouvy.

Schválení soudem může být následně *ex offio* nebo na žádost smluvní strany **odvoláno** s retroaktivními účinky nebo **zrušeno** pouze z několika málo v zákoně taxativně uvedených důvodů:

Schválení soud se zpětnou účinností odvolá pouze z těchto důvodů:

- 1) z úřední povinnosti nebo na žádost smluvní strany, jestliže v době uzavření smlouvy o osvojení nebyl osvojitel svéprávný, pokud neuvede po pozdějším přiznání nabytí svéprávnosti, že si přeje pokračovat ve vztahu založeném osvojením;
- 2) z úřední povinnosti nebo na žádost smluvní strany, jestliže nesvéprávné dítě samo uzavřelo smlouvu o osvojení, kromě případů, kdy zákonný zástupce nebo po přiznání nabytí svéprávnosti osvojené dítě udělí následně souhlas, nebo kdy soud následně nahradí souhlas zákonného zástupce ve smyslu;
- 3) z úřední povinnosti nebo na žádost smluvní strany, pokud dítě bylo osvojeno více než jednou osobou, s výjimkou případu, kdy osvojitelé jsou v době povolení navzájem manželi;
- 4) z úřední povinnosti nebo na žádost smluvní strany, pokud smlouva o osvojení byla uzavřena výlučně nebo převážně se záměrem umožnit osvojenci nést nadále příjmení osvojitele-otce nebo osvojitele-matky, nebo vytvořit takový vzhled osvojence navenek, aby zakryl nelegální sexuální vztahy;
- 5) na žádost smluvní strany, pokud smlouva o osvojení nebyla uzavřena písemně a od právní moci rozhodnutí o jejím schválení neuplynula doba delší než 5 let.

Osvojení soud zruší pouze z těchto důvodů:

- 1) pokud prohlášení smluvní strany nebo jiné k souhlasu oprávněné osoby bylo vynuceno lstí nebo nespravedlivým a opodstatněným strachem a postižená osoba se domáhá zrušení do 1 roku od zjištění podvodu nebo od opomenutí takové situace;
- 2) z moci úřední, jestliže by zachování osvojení vážně ohrozilo blahobyt osvojeného dítěte;
- 3) na žádost osvojeného dítěte, jestliže zrušení osvojení po zániku či zrušení manželství osvojitelů nebo manželství biologického rodiče s osvojitelem nebo zániku či zrušení registrovaného partnerství biologického rodiče s osvojitelem nebo po úmrtí osvojitele slouží ku prospěchu osvojence a není-li v rozporu s oprávněným zájmem osvojitele-otce (osvojitele-matky) dotčené zrušením, byť již zemřel;
- 4) jestliže osvojitel-otec (osvojitel-matka) a svéprávné osvojené dítě požádají o zrušení.

Zruší-li soud osvojení, zaniknou tím právní vztahy založené osvojením a obnoví se rodinné vztahy mezi dítětem a biologickými rodiči.

III. ZAPOJENÉ SUBJEKTY A JEJICH ROLE

Kromě soudu, jehož úloha je v procesu osvojení jednoznačně z právního hlediska nejpodstatnější a která byla popsána shora, vystupují v procesu osvojení, chápeme-li jej v širším slova smyslu, další orgány, jejichž role je v mnoha ohledech nezastupitelná. Proces osvojení v širším slova smyslu totiž nezahrnuje jen samotné řízení před soudem, ale předchází mu celá řada úkonů, které jsou obstarávány právě těmito dalšími orgány. Předně se jedná o úkony s cílem tzv. zprostředkování osvojení, o němž bude v této analýze podán obecný exkurz.

Zprostředkování osvojení je činností nanejvýše závažnou, přičemž největší důraz je, co se týče regulace, kladen na výběr konkrétní fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem určitého dítěte a zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou. Uvedené činnosti proto mohou být vykonávány v zásadě pouze státními orgány.

Právní úprava soustavy rakouských státních orgánů účastnících se procesu osvojení prošla v roce 2013 hlubokou reformou. Nová úprava byla zakotvena v zákoně BGBl. I Nr. 69/2013, o poskytování pomoci rodinám, dětem a mládeži (B-KJHG).

K subjektům zapojeným do procesu osvojení patří:

- a. Poskytovatelé péče o děti a mládež (Kinder- und Jugendhelferträger)
- b. Soukromé instituce se zvláštním povolením
- c. Orgány pro zastupování dětí a mládeže (Kinder- und Jugendanwaltschaft)
- d. Okresní soudy

Poskytovatelé péče o děti a mládež

Orgány účastnících se procesu osvojení se souhrnně nazývají orgány poskytovatele péče o děti a mládež (Kinder- und Jugendhelferträger, před rokem 2013 Jugendwohlfahrtsträger). Federální zákon stanoví, že poskytovatelem péče o děti a mládež je spolková země. Zemské právní předpisy určují organizační složky, které poskytují služby v oblasti osvojení a musí plnit další úkoly, za které odpovídá poskytovatel péče o děti a mládež. Konkrétní úkoly organizačních složek poskytovatelů péče o děti a mládež se v jednotlivých spolkových zemích liší. Federální právo tak do podrobností zachází spíše okrajově a obsahuje především obecnou úpravu, o níž bude zde pojednáno.

Jednotlivými vykonavateli úkolů péče o děti a mládež ve spolkových zemích jsou:

- i. Okresní správní úřady
- ii. Magistráty (ve statutárních městech)
- iii. Úřad pro mládež a rodinu (ve Vídni)

Prvním kontaktním místem pro žadatele o osvojení dítěte je oddělení mládeže příslušné okresní správy, Magistrátu nebo Úřadu pro mládež a rodinu ve Vídni. Tyto orgány poskytují poradenství, informace a pomoc při přípravě k osvojení.

Poskytovatelé péče o děti a mládež se účastní procesu osvojení dětí v souladu se zásadami Haagské úmluvy o právech dítěte. Úkoly provádějí ve spolupráci se vzdělávacími, zdravotními a sociálními institucemi a v souladu s cílem osvojení. Tímto cílem je poskytnout dětem a dospívajícím co nejhodnější rodiče. Musí existovat přiměřená vyhlídka na vytvoření vztahu, který odpovídá vztahu mezi rodičem a dítětem. Zájmy dětí a mladistvých je třeba považovat za prioritu.

Účast poskytovatele péče o děti a mládež na osvojení zahrnuje následující činnosti:

- 1) poradenství a doprovod biologických rodičů před a během procesu osvojení;
- 2) poradenství, přípravu, posouzení vhodnosti a školení osvojitelů;
- 3) výběr vhodných osvojitelů podle individuálních potřeb dětí a dospívajících (zprostředkování osvojení).

Jedním z nejdůležitějších úkolů poskytovatele péče o děti a mládež je **posouzení vhodnosti** žadatelů o osvojení. Zprostředkování osvojení a posuzování způsobilosti osvojitelů jsou vyhrazeny poskytovatelům péče o děti a mládež. Při posuzování vhodnosti je třeba zvážit, zda žadatelé mohou zajistit požadovanou péči a vzdělání svěřených dětí.

Veškeré získané informace o biologických rodičích musí být poskytovatelem péče o děti a mládež zdokumentovány a spisy uchovávány po dobu 50 let po konečném schválení osvojení, aby mohlo být vyhověno požadavkům úpravy práva osvojence na informace o svém původu, o němž bylo pojednáno výše.

Poskytovatel péče o děti a mládež dále předběžně **posuzuje rizika** ohrožení dítěte, a to prostřednictvím shromažďování skutečností, vedením rozhovorů s dotčenými osobami, návštěvami míst, kde děti žijí, i prostřednictvím písemných zpráv vzdělávacích a sociálních institucí, a přijímá vhodná opatření zabraňující ohrožení dítěte.

Rozsah a druh podpory poskytovaný poskytovatelem péče o děti a mládež je vybírán za účasti osvojitelů. Jejich přání je třeba splnit, pokud poskytnutí takové podpory neohrozí vývoj dotčených dětí a mladistvých nebo neznamená nepřiměřené náklady.

Pro poskytování služeb jsou dle zákona způsobilí pouze odborníci, kteří jsou vyškolení a osobně kvalifikovaní pro danou oblast činnosti. Použití jiných vhodných pracovníků je přípustné za předpokladu, že povaha a rozsah činnosti nevyžadují odbornou přípravu.

Poskytovatel péče o děti a mládež musí stanovit podmínky pro výcvik a způsobilost, jakož i požadovaný počet kvalifikovaných pracovníků. Přitom je třeba zvážit technické normy, vědecké poznatky i skupiny obyvatelstva, které využívají služeb.

Soukromé instituce

Služby, které nejsou vyhrazeny pro poskytovatele péče o děti a mládež (zprostředkování osvojení a posuzování způsobilosti osvojitelů), mohou poskytovat také soukromé instituce pro péči o děti a mládež za předpokladu, že jsou vhodné pro plnění těchto úkolů dle jejich materiálního

a personálního vybavení. Skrze soukromé instituce je povoleno poskytování poradenství, přípravy a odborné podpory žadatelů o osvojení a příprava zpráv.

Takové soukromé instituce musí mít zvláštní povolení a být přijaty do soustavy osvojitelských orgánů v příslušné spolkové zemi. Na žádost musí poskytovatel péče o děti a mládež rozhodnout o existenci způsobilosti soukromé instituce. Při určování způsobilosti je třeba zejména zjistit, zda soukromá služba péče o děti a mládež má odůvodněný koncept, odborný a pomocný personál v požadovaném počtu, jakož i vhodné prostory a dostatečné hospodářské podmínky.

Splňuje-li soukromá instituce dané podmínky, bude s ní následně uzavřena smlouva o plnění úkolů v oblasti péče o děti a mládež, která mimo jiné upravuje povahu, rozsah a ostatní podmínky poskytování služeb, jakož i finanční příspěvky.

Poskytování služeb soukromými institucemi podléhá dohledu poskytovatele péče o děti a mládež, který zejména dohlíží na nápravu vad a ruší soukromým institucím přiznané povolení, pokud ztratí způsobilost k poskytování služeb.

Soukromé instituce jsou povinny poskytovat potřebné informace poskytovateli péče o dítě a mládež, předložit potřebné dokumenty, umožnit kontakt s dětmi a dospívajícími v jejich péči a navštívit prostory v rámci povolovacího řízení, dohledu a poskytování služeb.

Orgány pro zastupování dětí a mládeže

S tématem náhradní rodinné péče také souvisí zákonem stanovená povinnost spolkových zemí zřídit orgány pro zastupování dětí a mladistvých (Kinder- und Jugendanwaltschaft), a to zejména za účelem poskytování poradenství dětem, dospívajícím a rodičům nebo jakékoliv jiné osobě odpovědné za péči a vzdělávání ve všech záležitostech týkajících se postavení dětí a dospívajících, jakož i povinností pečovatелů. Vystupují taktéž jako opatrovníci nezletilých dětí, které nemají jiného zákonného zástupce.

Okresní soudy

O roli okresních soudů v procesu osvojení bylo pojednáno výše.

IV. FINANČNÍ ASPEKTY

V souvislosti s reformou soustavy orgánů péče o děti a mládež a s nutností zavedení nových opatření obdržely jednotlivé spolkové země od federální vlády v letech 2013 a 2014 zvláštní dotaci pro účely poskytování služeb v oblasti péče o děti a mládež. Celková výše těchto dotací byla 3,9 milionu € ročně a mezi spolkové země byla rozdělena takto:

Dolní Rakousy:	758.160 €
Horní Rakousy:	688.350 €
Hradsko:	120.120 €
Korutansko:	247.260 €
Salzbursko:	256.230 €
Štýrsko:	524.160 €
Tyrolsko:	342.810 €
Vídeň:	767.130 €
Vorarlbersko:	195.780 €

Pokud jde o finanční stránku procesu osvojení, pak zákon stanoví, že vybírání poplatků za osvojení je nepřijatelné. Přípravné kurzy si nicméně žadatelé o osvojení hradí sami, a to bez jistoty výsledku procesu.

Osvojitelé, kteří projdou procesem vedoucím k osvojení a dítě do péče získají, mají právo na peněžitou pomoc od státu ve formě následujících příspěvků. Předpokladem pro poskytování příspěvků v oblasti péče o děti a mládež je, že dítě má bydliště u svých rodičů.

Příspěvek na péči o dítě (Kinderbeihilfe)

Podmínky poskytování tohoto příspěvku upravuje federální zákon BGBl. I Nr. 103/2001 (KBGG). Nárok na získání příspěvku má rodič-osvojitel za stejných předpokladů jako biologický rodič či pěstoun. Mezi podmínky poskytnutí patří zejména to, že dítě žije s rodičem ve společné domácnosti a roční příjem rodiče nepřesahuje 16.200 €. Příspěvek na péči o dítě se poskytuje na žádost.

Nárok na příspěvek na péči o dítě v plné výši končí nejpozději uplynutím dne předcházejícího narození jiného dítěte nebo osvojení mladšího dítěte. Příspěvek na péči o dítě je v případě osvojených dětí splatný nejdříve ode dne, kdy je dítě v péči osvojitele. Pokud je žádost podána později, příspěvek na péči o dítě je splatný zpětně až 182 dní.

Žadatel o příspěvek na péči o dítě je oprávněn a povinen si vybrat jednu z forem a variant hrazení příspěvku. Základními dvěma formami jsou 1) **příspěvek v paušální výši** a 2) **příspěvek závislý na výši příjmu**.

Příspěvek v paušální výši má 4 varianty, a to 30+6, 20+4, 15+3 nebo 12+2. Tyto jednotlivé varianty se liší co do délky pobírání příspěvku, výše příspěvku a v možnostech obou rodičů se v pobírání příspěvku vystřídat. Pro pochopení systému je varianta 30+6 níže vysvětlena detailně, ostatní varianty jen v základních rysech.

Varianta 30+6 spočívá v pobírání příspěvku jedním z rodičů (žadatelem) ve výši 14,53 € na den do dovršení 30. měsíce života dítěte. V případě vystřídání rodičů v pobírání příspěvku se tato doba může prodloužit až na 36 měsíců. Nejkratší možná doba pobírání příspěvku druhým rodičem je 2 měsíce. Rodiče se proto mohou vystřídat maximálně třikrát.

Varianta 20+4 znamená nárok na denní příspěvek 20,80 €, a to do doby dovršení 20. měsíce života dítěte.

Varianta 15+3 spočívá v příspěvku 26,60 € na den po dobu, než dítě dovrší 15. měsíc života.

Varianta 12+2 znamená příspěvek ve výši 33 € na den do dovršení 12. měsíce života dítěte.

Příspěvek závislý na příjmu je dostupný v jediné variantě, a to 12+2. Spočívá v příspěvku ve výši 80 % posledního výdělku žadatele, maximálně však ve výši 66 € na den, a to do doby dovršení 12. měsíce života dítěte.

Jestliže se v době pobírání příspěvku žadateli narodí druhé dítě (případně třetí, čtvrté atd.), má díky němu nárok na příspěvek ve výši 50 % základní výše příspěvku. Při péči o 2 děti tak denní výše příspěvku činí 150 % výše uvedených částek, při péči o 3 děti 200 % uvedených částek atd.

Rodinné přídavky (Familienbeihilfe)

Rodinné přídavky podle federálního zákona Familienlastenausgleichsgesetz 1967, BGBl. Nr. 376/1967 jsou příspěvky od státu, které jsou závislé na počtu vyživovaných dětí v rodině, kdy jejich výše je odstupňována dle věku dětí. Jsou poskytovány automaticky bez nutnosti podávat jakoukoliv žádost a vztahují se též na osvojené děti. Pokud dítě žije ve společné domácnosti s oběma rodiči, přídavek automaticky pobírá matka, která se však může přídavku vzdát ve prospěch otce. V případě, že rodiče žijí odděleně, pobírá přídavek rodič, se kterým dítě žije.

V současné době je výše přídavku na každé dítě odstupňována dle jeho věku takto:

- na dítě ve věku 0–3 let náleží rodině měsíční přídavek 114,00 €;
- na dítě ve věku 3–10 let náleží rodině měsíční přídavek 121,90 €;
- na dítě ve věku 10–19 let náleží rodině měsíční přídavek 141,50 €;
- na dítě ve věku 19–24 let náleží rodině měsíční přídavek 165,00 €.

Při více dětech v rodině se celková výsledná výše měsíčních přídaveků zvyšuje takto:

- při 2 dětech v rodině o 7,10 € za každé dítě;
- při 3 dětech v rodině o 17,40 € za každé dítě;
- při 4 dětech v rodině o 26,50 € za každé dítě;
- při 5 dětech v rodině o 32,00 € za každé dítě;

- při 6 dětech v rodině o 35,70 € za každé dítě;
- při 7 a více dětech v rodině o 52,00 € za každé dítě.

Daňový odpočet na dítě (Kinderabsetzbetrag)

Kdo má nárok na rodinné přídatky, má automaticky též nárok na daňový odpočet na dítě, který činí 58,40 € měsíčně na každé dítě.

Pro úplnost je třeba dodat, že ze systému finanční podpory rodin je pro případ osvojení zákonem výslovně vyloučen mateřský příspěvek (Wochengeld), který je denním příspěvkem v mateřství za posledních osm týdnů před očekávaným porodem, den porodu a prvních osm týdnů po porodu. Tento příspěvek je totiž spojen výhradně s těhotenstvím a s porodem, nikoliv s péčí o novorozené dítě.

V. SPECIFIKA OSVOJOVÁNÍ ZDRAVOTNĚ ZNEVÝHODNĚNÝCH DĚTÍ

Vzhledem k již uvedeným skutečnostem, kdy osvojení v Rakousku je historicky spojeno především s dědickým právem a dnes je v principu chápáno především jako příležitost pro bezdětné páry, které mohou v průběhu zprostředkování osvojení dokonce sdělit své představy o vlastnostech dítěte, jimiž se zprostředkovatel řídí, dále vzhledem k poměrně dlouhé čekací době a náročné i nákladné přípravě žadatelů, setkáváme se v rakouském prostředí s minimálním počtem osvojení zdravotně znevýhodněných dětí. Rakouská hmotněprávní úprava osvojení tak neobsahuje ustanovení specificky zaměřená na osvojence se zdravotním znevýhodněním.

U zdravotně znevýhodněných dětí, které o své rodiče přijdou, se častěji můžeme setkat s náhradní rodinnou péčí ve formě pěstounství, neboť příprava k této formě náhradní rodinné péče je hrazena státem, zatímco přípravný kurz na osvojení si žadatelé hradí sami.

Ty zdravotně znevýhodněné děti, které mají žijící rodiče, nejčastěji ve své rodině zůstávají, neboť taková rodina může ze strany veřejné moci i jiných vzdělávacích, pečovatelských či dalších sociálně zaměřených institucí očekávat všestrannou podporu, ať už jde o vzdělávání dětí, péči o jejich zdraví, nebo podporu finanční.

A/ FINANČNÍ PODPORA

Přirozená rodina, pěstounská rodina i osvojitelé, kteří pečují o zdravotně znevýhodněné dítě, mají, kromě shora vyjmenovaných finančních příspěvků, nárok zejména na následující finanční podporu. (Níže jsou, vzhledem k rozsáhlosti a propracovanosti rakouského systému finanční podpory, uvedeny pouze nejdůležitější finanční příspěvky.)

Ošetřovné (Pflegegeld)

Ošetřovné kompenzuje část dodatečných výdajů na péči o zdravotně znevýhodněnou osobu peněžitou dávkou, která zajišťuje nezbytnou péči a usnadňuje život orientovaný na potřeby postiženého. Prostřednictvím ošetřovného je podporována rodinná a ambulantní péče. Ošetřovné může být užito též ke spolu/financování sociálních služeb. Od roku 2016 platí nová právní úprava ošetřovného, kdy reformou prošla stanovená výše ošetřovného i podmínky jeho poskytování.

Poskytování ošetřovného se řídí zákonem BGBl. Nr. 110/1993, o ošetřovném (BPGG), a zákonem BGBl. Nr. 376/1967, o kompenzacích zátěže rodiny (Familienlastenausgleichsgesetz 1967). Nelze však opomenout ani právní předpis podzákoné úrovně, nařízení spolkového ministra o hodnocení

potřeby péče o děti a mladistvé BGBI. II Nr. 236/2016 (Verordnung über die Beurteilung des Pflegebedarfs von Kindern und Jugendlichen, Kinder-Einstufungsverordnung – Kinder-EinstV).

K základním podmínkám pro příjem ošetřovného, které je třeba naplnit kumulativně, patří:

- 1) neustálá potřeba péče a pomoci v důsledku tělesného, duševního nebo psychického postižení, které by mělo trvat nejméně šest měsíců;
- 2) péče vyžadující více než 65 hodin měsíčně;
- 3) obvyklé bydliště žadatele v Rakousku (za určitých podmínek může být příspěvek na péči vyplácen i do zemí EHP nebo Švýcarska).

Pokud jde o výši ošetřovného, ta je odstupňována v závislosti na rozsahu potřebné péče, bez ohledu na příčinu potřeby péče, a rozdělena do 7 kategorií.

1. První kategorie znamená potřebu péče v rozsahu více než **65 hodin** za měsíc, kdy je založen nárok na ošetřovné ve výši **157,30 €** měsíčně.
2. Druhá kategorie spočívá v potřebě péče v rozsahu více než **95 hodin** za měsíc a poskytuje se ošetřovné ve výši **290,00 €** měsíčně.
3. Třetí kategorie vyžaduje potřebu péče v rozsahu více než **120 hodin** za měsíc, která zakládá nárok na ošetřovné ve výši **451,80 €** měsíčně.
4. Do čtvrté kategorie řadíme osoby s potřebou péče v rozsahu více než **160 hodin** za měsíc, kdy existuje nárok na ošetřovné ve výši **677,60 €** měsíčně.
5. Pátá kategorie stanoví potřebu péče v rozsahu více než **180 hodin** za měsíc, a to s podmínkou, že je vyžadována výjimečná péče, a zakládá nárok na ošetřovné ve výši **920,30 €** měsíčně.
6. V šesté kategorii jsou zařazeny osoby s potřebou péče v rozsahu více než **180 hodin** za měsíc, pokud je vyžadována trvalá přítomnost pečovatele během dne i v noci kvůli pravděpodobnému nebezpečí, kdy je přiznáno ošetřovné ve výši **1.285,20 €** měsíčně.
7. Sedmá kategorie zahrnuje osoby s potřebou péče v rozsahu více než **180 hodin** za měsíc, nemůže-li vykonávat cíleně orientované pohyby čtyř končetin s funkční implementací nebo je-li přítomna ekvivalentní skutečnost, kdy je přiznáno ošetřovné ve výši **1.688,90 €** měsíčně.

Obzvláště intenzivní péče o děti a dospívající s těžkým zdravotním postižením ve věku do 15 let je dále zohledněna paušálními obtížnostními příplatky.

Ošetřovné se vyplácí zpětně od měsíce následujícího po podání žádosti. Vyplácí se dvanáctkrát ročně na měsíční bázi a nepodléhá dani z příjmů.

Ošetřovné se poskytuje na žádost. V případě nesvéprávného dítěte podává žádost jeho svéprávný příbuzný žijící s ním ve společné domácnosti, a to k instituci důchodového pojištění. Následně přímo v bydlišti žadatele lékař nebo kvalifikovaná zdravotní sestra určí potřebu péče a sepíše zprávu, na jejímž základě příslušný orgán rozhodne o přiznání či nepřiznání ošetřovného.

Pro posouzení potřeby péče o děti a mladistvé do věku 15 let je třeba vzít v úvahu pouze rozsah péče, která překračuje požadovaný rozsah péče u dětí a dospívajících bez tělesného postižení ve stejném věku.

Za účelem sjednocení postupů hodnocení těchto skutečností bylo vydáno výše zmíněné nařízení spolkového ministra o hodnocení potřeby péče o děti a mladistvé BGBl. II Nr. 236/2016, které stanovuje věkové hranice, po jejichž překročení již nelze předpokládat přirozené potřeby péče, a na druhé straně časové hodnoty, které by měly být obvykle použity k posouzení potřeby péče. Nevylučuje však individuální posouzení zvláštních případů.

Zvýšené rodinné přídavky (Erhöhte Familienbeihilfe)

Nárok na rodinné přídavky ve zvýšené výši má rodina, která pečuje o dítě s významným postižením nebo nemocí, pravděpodobně trvající nejméně 3 roky, se stupněm postižení alespoň 50 % nebo pravděpodobně trvalou pracovní neschopností.

Nárok na zvýšené rodinné přídavky se nevztahuje na dítě, které má vlastní zdanitelný příjem vyšší než 10 000,00 € za kalendářní rok.

Zvýšený rodinný příspěvek od 1. 1. 2018 činí 155,90 € měsíčně za každé dítě splňující shora uvedené podmínky. Je vyplácen vedle základních rodinných přídávků a poskytován, dokud se poskytuje obecný rodinný příspěvek. Může být poskytnut také zpětně, nejvýše však pět let od podání žádosti.

Pokud má rodina nárok též na ošetřovné, pak část poskytnutého zvýšeného rodinného příspěvku v paušální výši 60,00 € se na ošetřovné započítává.

Kompensace mimořádného zatížení (Außergewöhnliche Belastungen)

Tento příspěvek je určen osobám, které mají mimořádnou finanční zátěž kvůli invaliditě svého dítěte a nedostávají zvýšené rodinné přídavky nebo ošetřovné.

Výše příspěvku je paušální:

- Při postižení od 25 do 34 % náleží oprávněné osobě částka 75,00 €.
- Při postižení od 35 do 44 % náleží oprávněné osobě částka 99,00 €.
- Při postižení od 45 do 54 % náleží oprávněné osobě částka 243,00 €.
- Při postižení od 55 do 64 % náleží oprávněné osobě částka 294,00 €.
- Při postižení od 65 do 74 % náleží oprávněné osobě částka 363,00 €.
- Při postižení od 75 do 84 % náleží oprávněné osobě částka 435,00 €.
- Při postižení od 85 do 94 % náleží oprávněné osobě částka 507,00 €.
- Při postižení více než 99 % náleží oprávněné osobě částka 726,00 €.

B/ ÚSTAVNÍ PÉČE

Jak je patrné z výše uvedeného, systém finanční podpory rodin se zdravotně znevýhodněnými dětmi je v Rakousku velmi propracovaný a dokáže skutečně kompenzovat veškeré výdaje takových rodin.

Celý tento systém je právně zakotven v právních předpisech na federální úrovni. Vysoká finanční (i jiná) podpora rodin se zdravotně znevýhodněnými dětmi dokazuje snahu, aby děti byly vychovávány především v domácím prostředí, nikoliv v dětských domovech.

Přesto nelze říci, že by v Rakousku byl institut ústavní péče o děti neznámý. Od roku 1988, kdy došlo k reformě této právní oblasti, byl počet dětských domovů se zaměřením na zdravotně znevýhodněné děti rapidně snížen. Zřizování ústavů je však v kompetenci jednotlivých spolkových zemí.

Ač tedy právní úprava na federální úrovni jasně upřednostňuje náhradní rodinnou péči před ústavní, ve většině spolkových zemí institut ústavní péče stále existuje. Například v Hradsku a Horním Rakousku dokonce stále existují domovy uzpůsobené pro potřeby postižených dětí.

C/ PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Nejvýznamnější formou náhradní rodinné péče v Rakousku je péče pěstounská, a to jak u dětí se zdravotním postižením, tak u dětí se sociálními problémy. Rozlišuje se krátkodobá péče v krizových situacích (například v případě rodinných problémů) a dlouhodobá péče, kde se o dítě pečuje delší dobu (v některých případech až do věku dospělosti).

Na rozdíl od osvojení si biologičtí rodiče převážně zachovávají svá práva a pouze převádějí péči a výchovu dítěte do rukou státního orgánu, který jej pak přiděluje pěstounským rodičům.

Cílem pěstounské péče je v konečném důsledku návrat dítěte k původní rodině, jakmile selepší tamní situace. Pokud je to v zájmu dítěte, vznikl vztah rodič–dítě nebo návrat do původní rodiny již není možný, pěstounští rodiče mohou také požádat o plnou péči nebo o osvojení.

Pěstounské rodiny, které přijaly zdravotně znevýhodněné dítě, mají nárok na stejnou finanční podporu jako přirozené rodiny těchto dětí. (Některé finanční příspěvky však mohou být v jednotlivých federálních státech upraveny odlišně.)

Pokud chce žadatel přijmout pěstounské dítě mladší 14 let, potřebuje pečovatelský průkaz od příslušného orgánu poskytovatele péče o děti a mládež. Stejně jako u osvojení je u žadatelů zkoumána vhodnost (schopnost vzdělání, odolnost, zdravotní stav i příjem atd.). V rámci tohoto přezkumu vystupují stejné orgány jako v případě osvojení. Po absolvování procesu zkoumání

vhodnosti a kurzu přípravy, který je hrazen státem, obdrží žadatel pečovatelský průkaz. Pozdější povolení stát se pěstouny je však vždy vydáváno pouze pro konkrétní dítě.

Žádný minimální věk se pro osobu pěstouna nevyžaduje, nicméně vyžaduje se určitá životní zkušenost a zkušenost s péčí o děti. Věkový rozdíl mezi pěstounským dítětem a pěstounem v ideálním případě nesmí překročit 40 let. Pečovat o dítě ve formě pěstounské péče lze nejen v páru, ale i jako jednotlivec.

Odpovědným orgánem je vždy orgán poskytovatele péče o děti a mládež. Přípravné kurzy pro náhradní rodiče jsou vedeny též těmito orgány, např. ve Vídni je nabízí Odbor pro adoptivní a pěstounské rodiče Úřadu pro mládež a rodinu.

VI. SPECIFIKA SYSTÉMU NÁHRADNÍ PÉČE VE SPOLKOVÉ ZEMI VÍDEŇ

Kromě toho, že Vídeň je hlavním městem Rakouska, je též samostatnou spolkovou zemí, která vznikla oddělením od Dolního Rakouska v roce 1920. Jak bylo uvedeno v obecném pojednání o právní úpravě osvojení v Rakousku, každá spolková země je oprávněna vydávat své právní předpisy. Zákony na federální (celorakouské) úrovni mají tak především úlohu sjednocující. Obsahují povětšinou právní úpravu obecného charakteru, zatímco detailní úprava je ponechána v rukou jednotlivých spolkových zemí.

Z toho důvodu se právní úprava institutů jinak upravených federálními zákony může v jednotlivých spolkových zemích co do podrobností lišit. Ne jinak je tomu u institutu osvojení, stejně jako u jiných forem náhradní péče. Tento oddíl má za cíl pojednat o některých specifikách forem náhradní péče v rakouské spolkové zemi Vídeň.

Osvojení

Ve Vídni především platí přísnější pravidla, pokud jde o věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem. Zatímco podle federálního práva musí být osvojitel starší než osvojenec, ve Vídni právní předpisy dokonce stanoví konkrétní minimální věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem 16 let.

Nejpodstatnější však je odlišné pojetí osvojení ve Vídni co do jeho účelu. O tom, že osvojení není primárně chápáno jako forma náhradní rodinné péče, ale příležitost k nalezení dědice pro bezdětné páry, svědčí fakt, že zvláštní podmínkou kladenou na žadatele o osvojení ve spolkové zemi Vídeň je nutnost doložení ukončené léčby neplodnosti.

Orgány účastníci se procesu osvojení se v Rakousku souhrnně označují jako orgány poskytovatele péče o děti a mládež (Kinder- und Jugendhilfeträger, před rokem 2013 Jugendwohlfahrtsträger). Federální zákon stanoví, že poskytovatelem péče o děti a mládež je spolková země. Zemské právní předpisy určují organizační složky, které poskytují služby v oblasti osvojení a musí plnit další úkoly, za které odpovídá poskytovatel péče o děti a mládež. Ve spolkové zemi Vídeň je vykonavatelem úkolů péče o děti a mládež MA 11 – Úřad pro mládež a rodinu (MA 11 – Amt für Jugend und Familie).

V rámci tohoto úřadu je zřízen zvláštní Odbor pro osvojení a pěstounství (Referat für Adoptiv- und Pflegekinder – RAP). Tento plní zejména následující úkoly: poradenství pro osvojení a péči, kontrolu vhodnosti osvojitelů a pěstounů, zprostředkování osvojení a pěstounství, vzdělávání a odbornou přípravu pro pěstouny, podporu pěstounů při krizové péči. Některé své úkoly, zejména přípravu žadatelů na osvojení a pěstounství, plní ve spolupráci se státem akreditovanou soukromou institucí Eltern für Kinder Österreich.

Pěstounství

Odpovědným subjektem v záležitostech pěstounské péče je vždy poskytovatel péče o děti a mládež. Přípravné kurzy pro náhradní rodiče jsou poskytovány jeho orgány, např. ve Vídni je vede Odbor pro osvojení a pěstounství Úřadu pro mládež a rodinu, opět ve spolupráci se soukromými institucemi.

Pěstounská rodina, která přijala zdravotně znevýhodněné dítě, má nárok na stejnou finanční podporu, jako by měla přirozená rodina tohoto dítěte.

Pokud chce žadatel o svěření dítěte do pěstounské péče přijmout dítě mladší 14 let, potřebuje pečovatelský průkaz vydaný Úřadem pro mládež a rodinu. Stejně jako u osvojení je u žadatelů zkoumána vhodnost (schopnost vzdělání, odolnost, zdravotní stav i příjem atd.). V rámci tohoto přezkumu figurují stejné orgány jako v případě osvojení. Po absolvování procesu zkoumání vhodnosti a kurzu přípravy, který je hrazen státem, obdrží žadatel pečovatelský průkaz. Pozdější povolení stát se pěstouny je však vždy vydáváno pouze pro konkrétní dítě. O svěření do pěstounské péče, stejně jako o osvojení, rozhoduje v Rakousku soud.

Soukromé instituce, které podporují pěstounské rodiny, mají ve věcech svěřování nezletilých do pěstounské péče zásadní roli, která spočívá zejména v přípravě pěstounů na přijetí dětí, a to především dětí, které jsou jinak obtížně umístitelné z důvodu tělesného či duševního postižení.

Péče o takto znevýhodněné děti je zajišťována ve formě tzv. profesionální pěstounské péče ze strany tzv. sociálněpedagogické pěstounské rodiny. Znakem tohoto modelu péče je úhrada nákladů spojených s péčí o dítě, finanční odměna pěstounů a jejich plné sociální zabezpečení ve stejné míře, jako by byli zaměstnání. Tímto se právní úprava profesionální pěstounské péče liší od obecné úpravy pěstounské péče. Do systému náhradní rodinné péče byl model profesionální pěstounské péče zaveden kvůli vysoké míře náročnosti péče o děti se zvláštními potřebami, která vede k tomu, že zájemci o svěření dítěte do pěstounské péče upřednostní dítě bez zdravotního znevýhodnění.

Přestože tento model péče vykazuje vysoké náklady, ukazuje se, že je ekonomicky výhodnější než umístění dítěte do péče ústavní.

Jak již bylo uvedeno, soukromé instituce mají nezastupitelnou roli při přípravě budoucích profesionálních pěstounů na péči (nejen) o zdravotně znevýhodněné děti. Činnost těchto institucí je úzce navázána na činnost státních úřadů a vychází ze spolkového zákona BGBl. I Nr. 69/2013, Bundes-Kinder- und Jugendhilfegesetz 2013 – B-KJHG 2013 (ve Vídni též ze zemského zákona LGBl. Nr. 51/2013, Wiener Kinder- und Jugendhilfegesetz 2013 – WKJHG 2013). Dle tohoto zákona jsou akreditované soukromé instituce oprávněny zejména zajišťovat zprostředkování pěstounské péče a přípravu budoucích pěstounů, kterým poskytují příslušné vzdělání v podobě dvousemestrálních přípravných kurzů vedených odborníky. Kurzy jsou mimo odborné otázky zaměřeny též na zvládání životních situací typicky se vyskytujících ve vztahu pěstouna s dítětem a na otázky spojené s výchovou a vývojem dětí. Všechny uvedené aktivity jsou hrazeny státem.

Ze znění legislativy je zřejmý cíl, aby bylo na náhradní rodiče z pohledu sociálního a finančního zabezpečení nahlíženo stejně jako na personál ústavní péče. V případě dítěte se speciálními potřebami je proto zásadní, že finanční příspěvky reálně pokrývají náklady na péči a profesionální pěstoun se tak může věnovat této péči naplno.

Ústavní péče a komunitní péče (Heimerziehung)

V osmdesátých letech minulého století započal v Rakousku proces transformace ústavní péče v péči komunitní (Heimerziehung), kdy je o děti a mladistvé pečováno v tzv. sociálněpedagogických zařízeních (sozialpädagogische Wohngruppe) či též v „bytových komunitách“ (Wohngemeinschaften).

K hlavním důvodům transformace patří to, že ústavní péče nepřipravovala nezletilé na samostatný život, byla ekonomicky nevýhodná a pro děti často traumatizující s celoživotními následky. Zejména poslední uvedený důvod si rakouská společnost uvědomuje čím dál více. Kromě toho, že například spontánně vznikly internetové komunity, kde mohou lidé vychovávaní v ústavech sdílet své osobní zkušenosti, byla v roce 2017 dokonce na základě několika soudních případů státem zavedena finanční dávka „Sociální náhrada pro oběti násilí v dětských domovech, pěstounských rodinách a nemocnicích“, o kterou se zvyšuje starobní důchod osoby, která se stala v uvedené formě náhradní péče mezi léty 1945 až 1999 obětí fyzického či psychického násilí.

Zejména od roku 2012 se na základě doporučení mezinárodních organizací zpřísnily kontroly v institucích náhradní péče, které měly zjišťovat, zda je v nich poskytována skutečně profesionální péče, že péče není zanedbána, že dosahuje určených standardů kvality a měly upozornit na případy násilí a zneužívání dětí. Na základě těchto kontrol tak byly ve Vídni jen v roce 2017 zavřeny dva ústavy. (V současnosti se však hovoří o tom, že případné zanedbání péče o děti v ústavech není následkem úmyslného jednání personálu, ale nedostatkem finančních prostředků poskytovaných ústavům, neboť tyto prostředky jsou v souladu s trendem soustředěny především do fondů určených na podporu pěstounské a komunitní péče.)

Proces transformace je v současnosti téměř završen. Velkých institucí poskytujících ústavní péči je již ve Vídni minimum (pro srovnání, ve spolkové zemi Salzburg nejsou v současnosti žádné). Procentuální rozložení nezletilých v náhradní péči odpovídá následujícímu poměru: přibližně 60 % dětí a mladistvých je umístěno v péči komunitní a 40 % v péči pěstounských rodin. V roce 2008 bylo v celém Rakousku přibližně 600 bytových komunit, z toho 60 jich bylo ve Vídni, přičemž každá čítala 8 nezletilých.

Zmíněné bytové komunity se dělí na komunity pro děti od 6 do 13 let a komunity pro mládež od 12 do 18 let. Jde o ubytovací zařízení s kapacitou maximálně pro 8 dětí či mladistvých (pozn.: toto číslo je uvedeno pro spolkovou zemi Vídeň; v jednotlivých zemích se maximální kapacita pohybuje v rozmezí 8 až 12 osob). Většina z nich je ubytována v jednolůžkovém nebo dvoulůžkovém pokoji a společně s ostatními sdílí další prostory.

V poslední době se objevuje také více specializovaných bytových komunit, které využívají služby z oborů, jako je psychoterapie a jiné sociální služby. Pod takovým profesionálním dohledem je tak možné do těchto komunit zařadit též zdravotně znevýhodněné osoby se speciálními potřebami.

Kritika komunit se týká především faktu, že nezletilí jsou často podle kapacitních možností umísťováni do komunit v jiných spolkových zemích, než je země jejich původu.

Proces transformace ústavní péče byl narušen v souvislosti s tzv. uprchlickou krizí. Rakouský systém ochrany dětí narazil na problematiku umísťování nezletilých migrantů do komunit či rodin. V roce 2015 bylo přibližně 8 až 10 tisíc dětských migrantů umístěno v přijímacích centrech zřízených státem, což je přibližně stejný počet dětí, které byly v roce 2014 dohromady v péči komunitní a péči pěstounské.

Současná legislativa a praxe v oblasti náhradní péče směřuje k profesionalizaci pěstounů. Navzdory značně progresivnímu systému náhradní péče ve spolkové zemi Vídeň však nelze zapomínat na to, že primárním cílem je – jak podle právní úpravy, tak dle praxe – zejména prevence a podpora péče o dítě ve vlastní rodině. Orgán poskytovatele péče o mládež smí zasahovat do rodinných vztahů jen tehdy, když je např. při výchově používáno násilí nebo když je dítě tělesně či duševně týrané, tedy když rodiče ohrožují prospěch dítěte. Jakákoliv forma náhradní péče, ať už pěstounská, komunitní, či v poslední instanci ústavní, připadá v úvahu pouze tam, kde byly vyčerpány všechny prostředky a možnosti směřující k zachování péče ve vlastní rodině.

Ukončení náhradní péče

Nezletilí umístění do některé z forem náhradní péče sice v Rakousku vyrůstají v rodinném či komunitním prostředí, ale nejsou z hlediska legislativy nijak podporováni, když danou formu péče po dosažení zletilosti opustí. Podpora po ukončení péče je pouze dobrovolná.

Sběr informací o osobách, které opustí některou z forem náhradní péče, rakouským právním řádem není nijak upraven. Problematiku ztěžuje zejména přísná rakouská právní úprava ochrany osobních údajů. Osoby tak v podstatě nelze kontaktovat a ani je evidovat. Snahu o změnu v tomto smyslu vykazují v Rakousku především nevládní organizace.

POUŽITÉ ZDROJE

Právní normy:

Zákon JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (ABGB).

Zákon BGBl. Nr. 189/1955, Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ASVG).

Zákon BGBl. Nr. 58/1960, Neuordnung des Rechtes der Annahme an Kindesstatt (Adoptionsgesetz).

Zákon BGBl. I Nr. 111/2003, Außerstreitgesetz (AußStrG).

Zákon BGBl. I Nr. 69/2013, Bundes-Kinder- und Jugendhilfegesetz 2013 (B-KJHG 2013).

Zákon BGBl. Nr. 110/1993, Bundespflegegeldgesetz (BPGG).

Zákon BGBl. I Nr. 135/2009, Eingetragene Partnerschaft-Gesetz (EPG).

Zákon BGBl. Nr. 376/1967, Familienlastenausgleichsgesetz 1967.

Zákon BGBl. I Nr. 103/2001, Kinderbetreuungsgeldgesetz (KBGG).

Zákon BGBl. I Nr. 100/2005, Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz (NAG).

Zákon BGBl. I Nr. 16/2013, Personenstandsgesetz 2013 (PStG 2013).

Zákon BGBl. Nr. 311/1985, Staatsbürgerschaftsgesetz 1985 (StbG).

Zákon LGBl. Nr. 51/2013, Wiener Kinder- und Jugendhilfegesetz 2013 (WKJHG 2013).

Zákon RGBl. Nr. 113/1895, Zivilprozessordnung (ZPO).

Nařízení BGBl. II Nr. 236/2016 Verordnung über die Beurteilung des Pflegebedarfs von Kindern und Jugendlichen (Kinder-EinstV).

Literatura:

Kerschner, F. Bürgerliches Recht. Band V: Familienrecht. 4. Aktualisierte Auflage, SpringerWienNewYork, Wien 2010.

Kerschner, F., Wagner, E. Zivilrecht VI. Familienrecht. 2. Auflage, Johannes Kepler Universität Linz Multimediale Studienmaterialien GmbH, Linz 2010.

Meyer, M. Adoptionsrecht: Gesetzestext mit Kurzkommentar, einschlägigen Bestimmungen, Mustern und Stichwortverzeichnis, Juridica-Verlags GES. M. B. H., Wien 1991.

Internetové zdroje:

<https://help.gv.at/> – internetové stránky rakouské vlády

<https://www.wien.gv.at/> – internetové stránky spolkové země Vídeň

<https://www.tirol.gv.at/> – internetové stránky spolkové země Tyrolsko

<http://www.vorarlberg.at/> – internetové stránky spolkové země Vorarlbersko

<https://www.foerderportal.at/adoption/> – internetové stránky věnované adopci

<http://www.adoptionsberatung.at/> – internetové stránky věnované adopci

<http://www.efk.at/> – internetové stránky organizace Eltern für Kinder Österreich

<https://www.sozialministerium.at/> – internetové stránky ministerstva sociálních věcí

<http://www.handicapkids.at/> – internetové stránky k problematice znevýhodněných dětí

https://www.researchgate.net/profile/Hana_Pazlarova/publication/39757514_Systemy_pripravy_pestounu_a_osvojitelu/links/575ec77408aec91374b40461/Systemy-pripravy-pestounu-a-osvojitelu.pdf – srovnávací studie Systém přípravy pěstounů a osvojitelů